

Túl sok lábon áll a magyar ipar

A társadalmi és kormányzati szervek magas szintű bizottsági kivétel nélkül mind állást foglaltak abban, hogy tovább nem késedelmeskedhetünk, el kell indulnunk a gazdasági nehézségekből kivetítő úton. Az egyik legnagyobb, egyben legnehezebbnek ígérkező teendőnk, az ipari szerkezetváltás. Erről beszélgettünk Harsányi Imrével, az Országos Tervhivatal elnökhelyettesével.

— A szakemberek körében minden bizonnyal teljes az egyetértés, de a dolgozók tekintélyes része nem igazán tudja, mit értse ipari szerkezet alatt. Valóban mit értse?

— A szakemberek körében sem teljes az egyetértés. Az ipari szerkezet sok elv szerint vizsgálható. Elemelhető termékcsoportok szerint, az eszközök és a munkaerő egymáshoz viszonyított aránya alapján, a ráfordítás és a hozadék számbavételével, és sorolhatnám még. A legszélesebb körben elfogadott nézet képviselői az ipar ágazati és alágazati felépítésben vizsgálják, azokon belül, és azok között tesznek összehasonlításokat.

A mi hibánk a cserearányromlás

— Feltételezhetően nem mind egy, mit, mivel hasonlítunk össze. Mit mutatnak a különféle vizsgálatok?

— Többek között azt, hogy iparunk túlságosan szertéagázó, sokrétű az ország nagyságához és a lakosság lélekszámához képest. Az egyes ágazatokra és alágazatokra soha nem jut elég fejlesztési lehetőség, mivel a rendelkezésre álló források sok részre forgácsolódnak szét.

— A sokféleség felfogható úgy is, hogy a hazai ipar sok lábon áll. Az egyik nehézségekkel küzd, a másik termékei ugyanakkor kelendőbbek. Ez nem előnyös inkább?

— A magyar ipar nem sok, hanem túl sok lábon áll. A túl sok láb az előrehaladásban már akadályozza egymást. Textil- és ruházati iparunk például nagyon sok megrendelésre tehetne szert, ha divatos, tetszetős, jó minőségű, egyedi termékeket, kisorsozatokat kínálna. Am erre csak korlátozottan képes, nagyrészt viszonylagos technológiai elmaradottsága miatt, aminek viszont nem kis részben az az oka, hogy átfogó, igazán magas színvonalú rekonstrukcióra a textilipar kiemelt fejlesztésekor sem volt elég pénz. A sokféleség előnyeit nem bírjuk kihasználni. Szóval, véleményem szerint az ipar szerkezetét tekintve a kevesebb több lenne.

— Ez volt a helyzet 20-30 éve is. Miért éppen most értelődött meg a változtatás gondolata?

— Az iparszerkezettel kapcsolatos kérdésekkel mindig is foglalkoztak az illetékesek, csak hogy most ez új megközelítésben történik. Ennek az az oka, hogy a magyar ipar az utóbbi években kevesebbet hoz, mint amennyi a ráfordítások és a népgazdaság igényei alapján elvárható. Az ipar hozzájárulása a nemzeti jövedelemhez korábban évről évről nőtt, 1985. óta viszont csökken. 1985-ben az ipar egésze kevesebbet hozott, mint 1984-ben, és tavaly még annál is kevesebbet. Az ipar meghatározó, a nemzeti jövedelemnek csaknem a felét adja. Nincs hát rendjén, ha nem elfogadható hatékonysággal működik.

— Az úgynevezett cserearányromlás a legnagyobb bajunk?

— A látszat szerint igen, csak hogy a cserearányromlás nem isten csapása, hanem jórészt a mi mulasztásaink következménye. A vizsgálatok megállapították: a magyar ipar szerkezete nem kedvez a jövedelemtermelő-képesség növelésének. A mélyebben fekvő okok címszavakban: fajlagosan indokolatlanul nagy anyag- és energiafelhasználás; kedvezőtlen a holt- és élőmunka-felhasználásának aránya; a kívánatosnál jó-

val kisebb az állóeszközök kihasználtsága; magas rezsiköltség stb. A bajok gyökere ezekben rejlik, ezeken kell változtatnunk.

A döntőbíró: a gazdaságosság

— Miként?

— A szerkezetváltás irányát tekintve egyértelmű az MSZMP KB állásfoglalása, mely szerint célunkat „a meglévő kapacitások jobb kihasználásával, azok kiegészítésével és korszerűsítésével, a termékek minőségének és műszaki színvonalának emelésével, a piaci munka javításával kell elérni...”

— Más szavakkal: a szerkezetváltásban a meglévő szerkezetre kell támaszkodnunk?

— Igen. Képtelenség még feltételezni is, hogy rövid egy-két év alatt Magyarország kiépíthet mondjuk világviszonylatban számottevő elektronikai ipart. Megtehetjük viszont, hogy az adott szerkezeten az előbb felsoroltak szerint módosítunk. Ez nagyvonalakban azt jelenti, hogy a jövedelemtermelő-képesség fokozására alkalmas ágazatokat, alágazatokat erősítjük, például a központi programok támogatásával, amelyeken pedig végképp nem lehet segíteni, azoknak a szerepét, jelentőségét mérsékeljük, vagy a termelést leállítjuk. Például szóba se jöhet, hogy a hazai vasokoházatot minden tekintetben leépítjük. De elengedhetetlen, hogy a veszteséget hozó termékek, elsősorban az úgynevezett kereskedelmi minőségű acéltermékek gyártását a legszükségesebbre korlátozzuk, kivételét pedig fokozatosan megszüntetjük, ugyanakkor a magasabb feldolgozottságot igénylő acélok, acéltermékek előállítását és exportját szorgalmazzuk.

— Szavait értelmezhetjük úgy, hogy a központi irányítás élesen szelektál, és ami gazdaságtalanak minősül, azt alapos fogyókúrában részesítik?

— Nem, ez nem ennyire egyszerű. Először is megvizsgáljuk, mi miért gazdaságtalan. Sok esetben nem a termékben van a hiba, hanem az előállítás körülményeiben. Bizonyítékok: 1986-ban a munkaidő szerinti időalapot az ipar csak 74,3 százalékban használta ki, más szavakkal: átlagosan a munkaidő háromnegyedében termeltek a gyárak, negyedében pedig nem termeltek semmit sem, csak költöttek. Felsorolom, hogyan oszlik meg a munkaidőalap vesztesége. 15 százalék váratlan géphiba miatt, 10,8 százalék oka anyag- és energiahiány, 12,6 százalék a munkaerőhiány miatt, és 14,3 százalék a rendelkezési hiány miatt állás. Ez összességében a munkaidőalap veszteségének több mint a fele, és ez mind emberi okokra vezethető vissza. A másik fele nagyrészt technológiai állásidő, amit jelentős korszerűsítéssel, gyártmány- és gyártásfejlesztéssel csökkenthetünk.

— Ezek szerint több termék azért veszteséges, mert az előállító gépsorok csak félkapacitással működnek, így kevés termék között oszlik meg a sok termékre kiszámított költség?

— Nagyon gyakran ez az oka a jövedelemtermelő-képesség mérséklődésének, ez a gondunk főleg Budapesten és a főváros környékén szorító. A nagy értékű termelőberendezések átlagosan még másfél műszakban sem működnek, holott három műszakban kellene termelniük, hogy bekerü-

BESZÉLGETÉS HARSÁNYI IMRÉVEL, AZ OT ELNÖK-HELYETTESÉVEL

lési költségük minél hamarabb megtérüljön.

Vizfej nélkül, szervezettebben

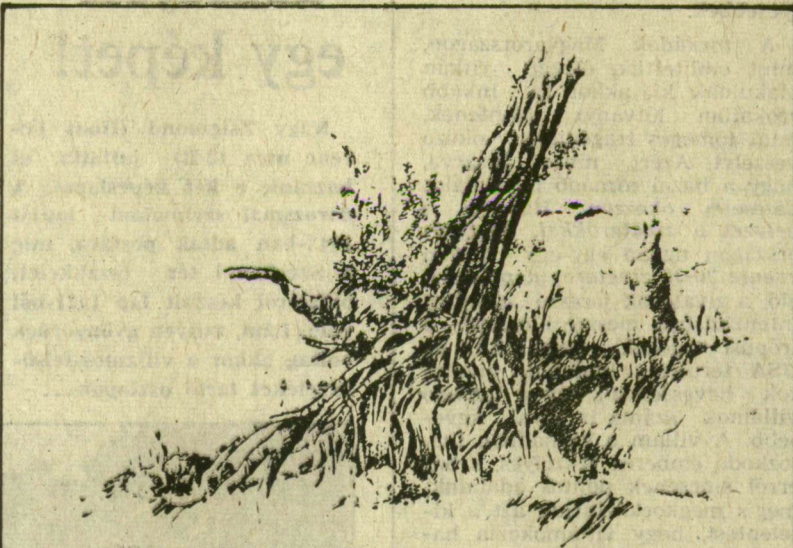
— Tavaly — egy év alatt — 300 ezer dolgozónál is több változtatott munkahelyet az iparban — tehát majdnem minden negyedik dolgozó, de a változtatás iránya sokszor kedvezőtlen. El kell érniük, hogy az emberek a gazdaságos termelést biztosító munkahelyekre menjenek. A másik nagy lehetőség a költségek csökkentése, az anyaggal való takarékoskodás, helyesebben a pazarlás megszüntetése. Száz forint ipari termelési értékben az elmúlt évben 65 forint volt az anyagköltség. Egy, egyetlen egy százalékos anyagmegtakarítás nagyjából 8 milliárd forint kiadástól mentesítené az ipart. Ezt realisan el lehetne érni. Rengeteg kiadással jár a szervezetalenség.

— A világbank, mielőtt kölcsönt ad, ellenőrzi a vállalati szerkezetet. Csaknem minden esetben kitűnik, hogy számos az átfedés, a párhuzamosság, a döntéshozók útja indokolatlanul hosszú, nagy a vízfej. Összességében a termelési költségeken belül 14 százalék a rezsiköltség; ez elviselhetetlenül magas arány.

— Ha már ismerjük, a hibák okait, ki számolja fel azokat?

— Mindnyájunknak megvan a maga feladata a jobbitásban. A szerkezetátalakítás alapvetően vállalati feladat, amelyet az állami irányításnak a szabályozás minden eszközeivel szorgalmaznia kell. Nagyon alapos elemző munka folyik a központi szervekben a stratégiai feladatok kitűzésének érdekében, a műszaki fejlesztést célzó pénz- és hitelpolitikai kidolgozására, az energetika, a kitermelőipar, gazdaságossá tételére, az infrastruktúra bővítésére, a nemzetközi együttműködés fokozására. Van tennivaló bőven és mindig is lesz, mivel a szerkezetváltás nem egyszeri, hanem folyamatos teendő. A magyar ipar szerkezetét megmerevedett, olyan körülményeket kell teremtenünk, hogy gyors mozgásba jöjjön, hogy ezentúl mindig kövesse a piaci elváltozásokat, sőt, azok élébe menjen.

MÓNUS MIKLÓS

MEZEY ISTVÁN RAJZA

PODMANICZKY SZILÁRD

Ez jó

Egy kivilágítatlan éjszaka kéne még egy zseblámpával feltöltött sátorlap

Te a fűben ülsz és mondd el nekem hogy miért sárga a hold és miért szik a hal vizet

a tóban csobbanó kvarcóra az idő megáll a tó fenekén

egy kutya is épp mesél valamit eltakar a nyírfa lombja ez jó ezt kétszer mondd el

Színek és helyek

KIRÁNDULÁS

Újabb — népi írók mozgalma, Márciusi Front születése, a „Viharsarok” megjelenésének jubileuma és más vonatkozások — meglehetősen sokat foglalkozom Féja Gézával, irodalmi és közéletünk ellentmondásosságában is igen markáns egyéniségével. Hosszú élete során jómagam mindössze két ízben találkoztam vele. Másodsorra a Márciusi Front megalakulása 40. évfordulója alkalmából Makón rendezett ünnepségen. Ezúttal viszont az elsőről szeretnék szót ejteni.

A szegedi irodalmat — irodalmárokat — hosszú idő óta jó kapcsolatot fűzte Békés megyéhez. Annál is inkább, hiszen e vihar-sarki területről sok tehetség áramlott — és áramlik manapság is — Szegedébe. Így aztán nem csoda, hogy az ötvenes évek első harmadában — a pontos dátumra már nem emlékszem, utána nézni pedig e kánikulában nincs erőm, tán megértik — jött az invitáció Békéscsabáról: „Gyertek, nyitott szívvel, tárt karokkal, szeretettel várunk benneteket. Egy monstre irodalmi estet rendezünk tiszteletetekre”. A meghívót a TTIT küldte, aminek akkor még hosszabb neve volt: Társadalom és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat (TTIT). De nem csak a neve volt terjedelmesebb, hanem a bukszája is. Ráadásul év vége felé járt. S az invitációhoz baráti — és többszemközti — információ is társult: „Maradt egy zsák pénzünk. Szeretnénk amúgy jó magyarságot megvendégelni benneteket. Ha nem jöttök, vissza kell az egészet utalni a központba, s ki tudja, milyen sorsra jut ott”.

A Nagyllomásról startoltunk. Ha nem is egy szerelvénynyi, de legalábbis egy kupényi író, újtárs, hozzátartozó, szimpatizáns, — hogy a bonyolultabb érzelmi vonatkozásokat már ne is említsük. Annyian voltunk mint a... Szóval: körülbelül tényleg annyian... N. S., aki a delegációt vezette volna, ellenben az utolsó

pillanatban nem jött. Mi tarthatta vissza? Fontos államérdek? Politikai konstelláció? Futó érzelmi ügy? Netán egy újabb esküvő?... Mindegyikre volt esély. Biztosat ellenben senki nem tudott.

Ertsey Péter — aki évtizedeken át egy aktatáskában hordozta-szervezte a szegedi literatúrát — mindenesetre gyaníthatott valamit: régi bennfentes volt. Aktatáskájában ott lapult N. S. egyik örökbecsű — korabeli, napjainkra elfeledett kifejezés — novellájának gépirata, biztos, ami tót zihér-alapon. S már csupán az volt kérdéses, ki álljon ki a pódiumra a mondandót prezentálni...

A baj persze nem járt egyedül. A korabeli főszerkesztő lányának férje Orosházán leszállt egy nagyfröccs erejéig, ám visszafelé igyekeztében vonatot tévesztett. A vej — természetesen(?) — szintén író volt, de legalábbis az szeretet volt, de legalábbis a távolról sem függetlenül... No, ne bonyolodjunk ennyi év távlatból semminemű hínárba. A lényeg, hogy novellafólvoltos is sikerült keríteni, a vejnek is üzenni, hogy taxi megy érte majd Csabáról a legközelebbi állomásra — és még oda se értünk a tethelyre.

Mikor ellenben begördültünk a csabai állomásra, fogadóbizottság várt bennünket. Epp hogy csak diadalkaput nem emeltek. Az irodalmi est előtt elszállásoltak és megcserecserepálinkázattak bennünket. A TTIT-titkár aztán lendületes bevezetőt mondott az irodalmi esten, amely — ha jól vélekszem — „Az idő rostáján” címet viselte. „Majd eldönti az idő” mennydörögte, „ki akad fenn a rostán, s ki hull ki belőle”. Hát... tényleg eldöntötte. (Még a TTIT-titkárnak se kedve gyelmzett.) Addig azonban még történt egy s más.

Többek között például, megsértődött a delegáció nem hivatalos vezetője, egy aprócska hölgy a korabeli — lokális — államreznóból. Jómagam is tagja voltam annak a „küldöttségnek”, amely, engesztelő szándékkal, bebocsátásért eszedezett szállodai szobájába. Jóval konfliktusmentesebben zajlott S. M. esete. Ő — ifjú költőreménységként — ugyancsak szavalt az esten. S mi sem természetesebb, mint hogy cirka tizenöt perc leforgása alatt szerelembe bonyolódott a paláver igen ifjú, ám annál csinosabb közreműködőjével, egy hamvaszöke zongorista kislánnyal... Úgyhogy, mire áthurcolkodtunk a Csaba étterembe, már egy kétkötetes regényre való esemény tornyosult mögöttünk.

S mit is mondjak hirtelenjében? A TTIT-titkár — degeszre tomított pénztárcával — remekelt. Kisvártatva a nagyteremből átparancsolta különterünkbe a zenekart. (A „civil” vendégek zenéljenek maguknak, ha annyira akarnak.) Az asztalfőn Féja ült, aki akkor — kegyvesztetten — a csabai könyvtárban tengette napjait. Csöndesen beszélgettek. Mi pedig kórusban üvöltöttünk: „Távasszal a Tisza, mikor kivirágzik”...

Cifrázom még? Zárórát követően áthurcolkodtunk a „Kishajó” nevezetű műintézetbe. A cehet természetesen itt is a TTIT állta. Reggelig. A részletek — ellenére pompás memóriámnak — itt már sajnálatosan elmosódtak.

Szombat délelőtt indultunk Csabára. Valamikor hétfő reggelre vergődünk vissza Szegedre. Mondhatnám, minden nagyszerűen sikerült. Ám nem egészen. A TTIT-titkárt ugyanis följelentették. Úgyhogy Ertsey Péter még hetek múltán is újabb és újabb listákat íratott alá velünk. Igazoltuk, hogy...

Mit is? .. Mit is?...

PAPP ZOLTÁN